

Marija si je izvolila najboljši del: izreki puščavskih mater

Jezus je prišel v neko vas in žena z imenom Marta ga je sprejela v svojo hišo. Imela je sestro, ki ji je bilo ime Marija. Ta je sedla h Gospodovim nogam in poslušala njegove besede, Marta pa je imela s postrežbo veliko dela. Pristopila je in rekla: "Gospod, ti ni mar, da me je sestra pustila samo streči? Reci ji vendar, naj mi pomaga!" Gospod ji je odgovoril: "Marta, Marta, skrbi in vznemirja te veliko stvari, a le eno je potrebno. Marija si je izvolila najboljši del, ki ji ne bo odvzet." (Lk 10,38-42).

Žena je znala prisluhniti Božji besedi vse od začetka - od takrat, ko je Beseda meso postala in s človeškimi besedami nagovorila človeka.

Sicer ta prva stoletja krščanske zgodovine, dobo patristike, res poimenujemo po možeh, očetih, iz besede *pater* oz. *patres* prihaja naziv *patristika*, vendar so dejansko vanjo vključene tudi žene, matere, *matres*, *ame* - z aramejskim izrazom, ki odgovarja izrazu za očeta, očka: "*aba*". Težko je presojati, v kakšni meri je splošno uveljavljeno prepričanje, da je bila ženska v praktično vseh pogledih podrejena moškemu, resnično.

Očetje, ki so utemeljili teološko antropologijo, veliki Kapadočani, in za njimi Maksim Spoznavalec, so oznanili ontološko enotnost človeštva, moža in žene, v redu stvarjenja. V srčiki njihovega oznanila je mesto v 1 Mz (1,27-28: Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, moškega in žensko je ustvaril) in zatem mesto v Pismu Galačanom (3,27-28: Vsi, ki ste bili krščeni v Kristusa, ste oblekli Kristusa ... Ni ne Juda ne Grka, ne sužnja ne svobodnjaka, ne moškega ne ženske).

Gregor Nazianski je to povzel v 37. govoru: "Isti je Stvarnik moža in žene, ista je glina za oba, ista podoba, ista smrt, isto vstajenje." Krst se podeljuje neodvisno od spola, enaka je potrditev Svetega Duha, prav tako obhajanje s Kristusovim telesom in krvjo.

Ti veliki očetje so tudi v življenju in pisanju povzdigovali konkretne ženske: svoje matere, sestre. O Makrini npr. njena brata, Bazilij in Gregor iz Nise, govorita kot o svoji učiteljici. Ženska je bila zanje vredna sogovornica v pogovorih, njihova tovarišica in celo učiteljica v duhovni borbi. Za očete je ta enakost, daleč od tega, da bi jim bila ženska le seksualni objekt, pogojena v eshatološki perspektivi, ko ne bo več ne moškega ne ženske.² V Kristusu ni ne Juda ne Grka, ni ne moškega ne ženske, v svetu pa so: so Judje, so Grki, so ženske, so moški, so revni, so bogati, so oblastniki, so podložniki.

Vendar pa je skozi vso zgodovino izpričano, da je v duhovnem in čustvenem, psihičnem in celo fizičnem pogledu lahko ženska povsem dosegala moškega in da so ji moški (včasih?) to tudi priznavali.

Lahko je šlo za njeno vlogo v družini, vlogo žene, matere, gospodinje - kot na primer vidimo pri Avguštinu, ko opisuje svojo mater Moniko, ki je s svojim duhovnim in etičnim zadržanjem zaslužila svetništvo; ona je sprejela svojo - socialno dejansko podrejeno - vlogo. Avguštin v svojih Izpovedih³ namreč piše, da ni hodila okrog polna modric kot druge ženske, ker je znala moža umiriti s svojo ljubeznijo. (Vendar žal tudi danes hodijo po svetu žene s podplutbami, pa smo

ženske uradno enakopravne moškim. In tudi obratno se dogaja.)

In kot je bilo že rečeno v primeru sv. Markrine, ki ji je njen brat, veliki Kapadočan sv. Gregor iz Nise, izkazal izredno ljubezen in spoštovanje, zlasti zaradi njene duhovne višine, in sicer v spisih življenja sv. Markrine in Razgovor o duši in vstajenju.⁴ Molitev, ki naj bi jo pred smrtjo izrekla, je po splošnem mnenju literarna stvaritev sv. Gregorja, verjetno so njegove tudi mnoge njene misli v Razgovoru, povsod pa je toliko navedkov Svetega pisma, da jih Gregor ne bi mogel pripisati svoji sestri (četudi jih sama ne bi poznala, pa jih po mojem mnenju je), če ne bi priznaval, da je sestra, ženska, sposobna takega poznavanja in razumevanja svetih spisov.

Iz prvih stoletij krščanstva je ohranjenih kar nekaj zbirk apoftegem, izrekov svetih puščavnikov; med najbolj znanimi je abecedna zbirka⁵, kjer so izreki urejeni po abecednem redu imen svetih starcev, a med stodvaintridesetimi imeni so le tri ženska imena: *Teodora*, *Sara* in *Sinkletika*.

Nekaj primerov bom navedla tudi iz najpomembnejšega avtorskega dela o zgodnjem meništvu *Historia Lausiaca*,⁶ ki je nastalo okrog leta 419 ali 420. Avtor Paladij⁷ je dolga leta prebival s puščavniki v samoti ali v samostanih v najrazličnejših krajih v Egiptu in Palestini ter nato opisal življenja teh 'svetih mož in žena', kot sam pravi. Velike puščavnice so bile 'matere, mame'; aramejski izraz, ki ustreza izrazu *aba*, očka, je *ama*⁸.

Kakšno pa je bilo njihovo poznavanje Svetega pisma, kako so ga brale, navajale, razlagale, živele po njem? Ohranjena so kajpada pričevanja o ženah, ki so izstopale iz povprečja, ampak enako velja tudi za može.

Ohranjeni citati nam pričajo, da so Božjo besedo uporabljale za pomoč sebi, sestram - in bratom - pri življenju, polnem odpovedi, da je bila Beseda kažiopot, oprimek na poti

življenja, tolažba -, kar je tudi nam danes (po leg tega, da nam je razodela Boga, seveda). Torej, izreki kažejo, da so kar precej poznale in navajale Sveto pismo,⁹ kar kaže tudi na izobrazbo žena.

Žene, ki so se podale v puščavo, so se zavdale podrejene socialne vloge žensk. Očitno so prevzele moški način življenja in so bile tudi deležne priznanja v takem smislu: "Po načinu življenja je moški!". Tudi same so se izrazile tako, kot kažejo npr. izreki ame Sare, čeprav je dokazala, da so dejansko ženske enakovredne moškim tako v duhovnem pogledu kot tudi v prenašanju telesnih in duševnih naporov.

O **ami Sari** ne vemo kaj več kot to, kar nam povedo njeni izreki, vendar je morala biti slavna, če so k njej hodili celo očetje iz puščave Sketis, znane po tem, da so tamkajšnji menihi izvajali najstrožjo askezo. Živela je šestdeset let na istem kraju, verjetno v Nilovi delti med Sketsko puščavo in Peluzijem.

K njej sta prišla dva starca, velika puščavnika iz peluzijskih krajev, in ob prihodu sta rekla drug drugemu: "Ponižajva to starko!" Njej pa sta rekla: "Pazi, da ti ne bo prišlo na misel, da bi rekla: 'Glej, puščavnika sta prišla k meni, ki sem ženska.'" Ama Sara jima reče: "Po naravi sem ženska, ne pa po mišljenju."

Spet drugim bratom puščavnikom je rekla: "Jaz sem moški, vi pa ste ženske."¹⁰

Znamenita je tudi **ama Sinkletika**. Živela je v četrtem stoletju in izvirla iz plemenite in bogate družine, kar razodeva že ime: '*sygkletikós*' v grščini pomeni 'senatorskega rodu ali položaja', latinsko bi se reklo 'senatorius'. Z družino se je naselila v Aleksandriji in po smrti staršev je s slepo sestro odšla v samoto, kjer se je predala postu in molitvi.¹¹

Njeni izreki kažejo duhovno zrelost in dobro poznavanje Svetega pisma, ki ga je tudi razlagala. Njena slava je spodbudila mnoge mladenke, da so ji želele slediti, čemur se je

najprej zaradi ljubezni do samote upirala, nato pa jih je sprejela in jih vzgajala bolj s tišino in solzami, vendar so potrebovale tudi besedo.

Rekla jim je: "Tukaj ne smemo biti brezskrbni. Sveto pismo namreč pravi: 'Kdor misli, da stoji, naj pazi, da ne pade!' (1 Kor 10,12). Po neznanem plujemo. Saj psalmist imenuje naše življenje morje (prim. Ps 18,17). V morju pa so ponekod čeri, drugod zveri, a tudi mirna gladina. Zdi se torej, da mi plujemo po mirnem morju, pogani pa po besnečem valovju. In mi plujemo podnevi (prim. Rim 13,13), ker nas vodi sonce pravičnosti. Vendar pa je dostikrat možno, da se poganu v nevihti in temi posreči rešiti svoj čolnič, ker je bil buden, da pa se mi zaradi malomarnosti potopimo, čeprav smo na mirnem morju, ker smo izpustili veslo pravičnosti."

"Molitev, združena s postom (prim. Mr 9,29), prežene zle misli. 'Duša, ki je sita hrane, tepta čisto strd' (prim. Prg 27,7)."

Rekla je tudi: "Mnogotera so hudičeva zalezovanja. Če duše ne more odvrniti od Boga z uboštvom, privede za vabo bogastvo. Z žalitvami in sramotenjem ni zmožgel: ponuja hvalo in slavo. Če je poražen s pomočjo zdravja, naredi telo bolno. Če ne more preslepiti s poželenji, poskuša doseči preobrat z neprostopljivimi bolečinami. Privede nekatere zelo težke bolezni, da bi zaradi njih postali malodušni in bi tako zatemnili svojo ljubezen do Boga. Potem telo uničujejo močni napadi vročine in ga muči neznosna žega. Če moraš, grešnik, to prestajati, se spomni na prihodnjo kazen in na večni ogenj ter muke, ki jih naloži sodnik, in ne bodi malodušen zaradi sedanjosti. Veseli se, da te je Bog preizkusil, na jeziku pa imej sledeče blagoglasne besede: 'Gospod me je kruto karal, toda ni me izročil smrti' (Ps 118,18). Bil si kot železo, toda z ognjem odstraniš rjo. Če si pravičen človek in zbolíš, boš napredoval od velikega k večjemu. Iz zlata si, vendar boš skozi ogenj postal bolj preizkušen. Satanov sel ti

je bil dan v meso (2 Kor 12,7). Veseli se! Glej, komu si postal podoben: postal si vreden deleža svetega Pavla. Si preizkušan z vročino, kaznovan z mrazom? Sveto pismo vendar govori: 'Šli smo skozi ogenj in vodo, in ti si nas vodil k osvežitvi' (Ps 66,12). Si dosegel prvo? Pričakuj tudi drugo! Glasno kliči besede psalmista. Pravi namreč: 'Nesrečen sem in prenašam bolečine' (Ps 69,30). Postal boš popoln v tej dvojni stiski. Kajti rečeno je: 'V stiski si mi razširil prostor' (Ps 4,2)."

Rekla je tudi: "Posnemaj cestninarja, da ne boš sojen skupaj s farizejem (prim. Lk 18,10), in izberi Mojzesovo ponižnost (prim. 4 Mz 12,3), da svoje srce, ki je kot ostra čer, spremeniš v izvire voda" (Ps 114,8).

"Pisano je: 'Bodite preudarni kakor kače in nepokvarjeni kakor golobje' (Mt 10,16). Postati kakor kača pomeni, da nam hudičevi vzgibi in zvijače ne ostanejo prikriti. Kajti podobno najlaže spoznavamo s podobnim. Nepokvarjenost goloba pa pomeni čistost ravnanja."¹²

Ena od velikih žena-asketinj puščave je bila **ama Teodora**. Čeprav je njeno življenje zelo verjetno v večji meri legendarno, je vsekakor del izročila, ki dokazuje, da ženske lahko dosežejo prav tako stopnjo popolnosti kot moški. Izročilo torej pove, da je bila Teodora poročena, vendar je zapustila moža, da bi živel meniško življenje, in ker se je bala, da bi jo mož našel v ženskem samostanu, se je preoblekla v moškega in živela v moškem samostanu v kraju Oktokaidekaton, osemnajst milj od Aleksandrije. Lažno so jo obdolžili, da je oče nekega nezakonskega otroka, in so jo s tem otrokom izgnali; živela je z njim v puščavi, po sedmih letih pa se je vrnila v samostan, kjer so se po njej začela dogajati ozdravljenja in razna znamenja. Predstojnik samostana je imel videnje lepe ženske, ki so jo angeli spremljali k Nebeškemu ženinu. Otrokov jok jim je odkril, da je umrla, in tedaj so šele spoznali, da je ženska.

V njenih izrekih je kar precej navedkov iz Svetega pisma. Rekla je npr.: "Bojujte se, da boste vstopili skozi ozka vrata (prim. Mt 7,13). Kakor je pri drevesih: če ne prestanejo neurja in nalivov, ne obrodijo sadu, tako je tudi za nas ta svet neurje. Samo prek mnogih stisk in skušnjav bomo lahko postali dediči nebeškega kraljestva!" (prim. Jak 2,5).

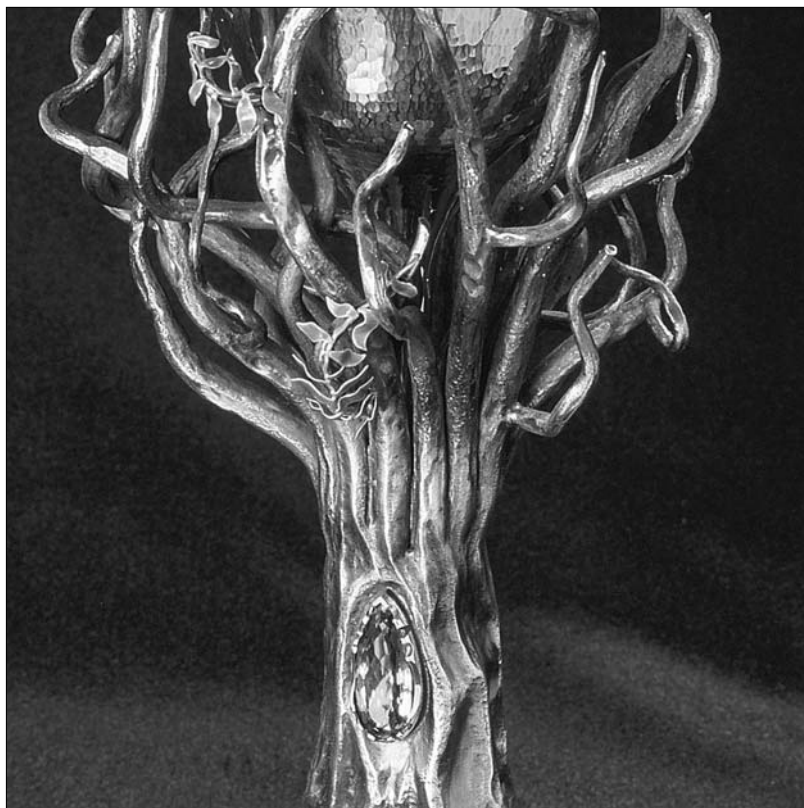
Nekdo od starcev je vprašal amo Teodoro: "Kako bomo obujeni ob vstajenju mrtvih?" Ona pa je rekla: "Imamo jamstvo in zgled in prvenca, tistega, ki je za nas umrl in bil obujen, Kristusa, našega Boga." (prim. 1 Kor 15,20)¹³.

Pa tudi sama je spraševala o mestih, ki ji niso bila razumljiva. Škofa Teofila je recimo vprašala o nekem izreku apostola Pavla, in sicer, kaj pomeni "izrabljati čas" (Ef 5,16; Kol

4,5). On ji je rekel: "To pomeni dobiček. Če te na primer prizadene žalitev, s ponižnostjo in prizanesljivostjo izrabi ta čas izgube in si pridobi dobiček. Čas krivice? Z vdanostjo izrabi ta čas in imej dobiček. Če te zadene lažna obtožba, si jo obrni v prid s potrpežljivostjo in upanjem. In vse, kar je sovražno, nam lahko, če hočemo, postane dobiček."¹⁴

Zanimivo je, da se je včasih razvil nekakšen razkorak med besedami Svetega pisma in puščavniško askezo.

Evangelist Janez poroča, da je Jezus dejal: "Kdor se je skopal, mu ni treba drugega, kakor da si umije noge; ves je namreč čist" (Jn 13,10). Čeprav so bile te besede mišljene simbolično, Jezus te judovske navade umivanja ne graja. Puščavniki pa se niso umivali

Christoph Steidl Porenta: Kelih *Drevo življenja* (detajl). Fotografija: Andrej Blatnik.

- v suhem, vročem puščavskem podnebjju in prahu je to res morala biti pokora -, vendar kdaj se je umivanje začutilo kot nekaj nepri-mernege, pomehkuženega?

Rimski imperij je poznal in tudi spoštoval način življenja kiniških in stoiških filozofov, egiptovskih svečenikov in - vsaj po slovesu - budističnih modrecev. Strogost, odpoved vsakemu udobju je bila znamenje samoobvladovanja in odličnega značaja, v krščanstvu pa je bil dodan še moment pokore, zatajejanja, trpljenja kot soudeležnosti v Kristusovem trpljenju.

Znamenita duhovna mati je bila **Melani-ja Starejša**, ki jo imenujemo tako, da jo razlikujemo od njene vnukinje, tudi Melanije, ki se jo je - razumljivo - oprijel vzdevek Mlajša, obe pa sta razglašeni za svetnici. Melanija Starejša¹⁵ sledi asketski praksi, ko očita, celo posmehuje se mladeniču, ki se je po naporni poti po hudi vročini umil s hladno vodo. Tako mu je rekla: "Kako si upaš v tej mladosti, ko tvoja kri še vre, tako razvajati svoje telesce, ne da bi se zavedal škodljivih posledic, ki se rojevajo iz tega. Zaupaj, zaupaj, kajti šestdeseto leto že živim in razen koncev rok se niso ne moja noga ne obraz niti eden mojih udov dotaknili vode." (Konce rok, prste, pa so si umivali, ker so prejimali obhajilo - kot pravimo - na roko.) O tej Melaniji nam poroča Paladij v svojem delu *Historia Lausica* (= HL). Ko govori o njej (HL 9,1), jo imenuje 'trikrat blažena Melanija, Božji človek'; uporabi izraz 'človek', *ánthropos*, in ne žena.

Ob koncu njej posvečenega poglavja v HL zapiše: "Postala je nadvse izobražena in v ljubezni do Besede je spremenila noči v dneve ter šla skozi vse pisanje starih komentatorjev: med drugim tristo mirijad vrstic Origena, ter petindvajset mirijad vrstic Gregorja (iz Nise ali verjetneje iz Nazianza) in Bazilija in nekaterih drugih najodličnejših. Ni prebirala površno niti, kar je pač nanese, temveč s trdom sedemkrat ali osemkrat vsako knjigo.

Zato se je tudi mogla osvoboditi spoznanja, ki se lažno tako imenuje (prim. 1 Tim 6,20), in je zahvaljujoč tem spisom postala duhovna ptica, ki je poletela h Kristusu."

Njena vnukinja **Valerija Melanija**, imenovana **Melanija Mlajša** (njen god praznujemo 31. decembra), je kot njena babica izhajala iz starega rimskega plemiškega rodu Valerijcev, ki so imeli velikanska posestva v Rimu in drugod po Italiji ter v Španiji, Britaniji, Galiji in Severni Afriki. Bila je prisiljena v poroko že s trinajstimi leti, dva otroka sta ji umrla in pri drugem porodu je sama tako zbolela, da je mož Pinijan, ki je goreče molil za njeno ozdravljenje, na njeno željo pristal na zaobljubo popolne vzdržnosti ter asketskega življenja. (Mimogrede - kot v vseh časih je lahko tudi takrat imela žena nad možem moč, da je dosegla svoje.) Melanija je začela razprodajati ogromna posestva. Nato se je z možem in materjo umikala pred navali germanskih plemen na Sicilijo, nato v Severno Afriko, v Tagasto, rojstni kraj sv. Avgušтина; v teh pokrajinah je obdržala nekatera posestva in na njih ustanavljala samostane; končno pa so se odpravili v Palestino, v Betlehem in v Jeruzalem. Po smrti matere in moža je ustanovila še en samostan, kjer je bilo devetdeset sester, ni pa hotela biti njihova prednica. Skušala se je čimbolj umikati v samoto, pomagala je le pri oskrbi romarjev in bolnikov, z nasveti pa je bodrila sestre pri njihovem življenju, polnem odpovedi.

Nekoč najbogatejša žena Rimskega cesarstva je bila ob smrti skoraj popolnoma brez premoženja, tako da je uresničila, kar naroča Sveto pismo in kar je izročeno tudi kot njen izrek. Rekla je: "Meni so zelo pogosto večjo muko kot sovražnik povzročili ljudje, ki so si nadeli opravo svetih; ko so me videli, kako si resnično prizadevam izvršiti Gospodov glas, ki je govoril bogatašu: 'Če hočeš biti popoln, prodaj, kar imaš, in daj ubogim ter vzemi svoj križ in hodi za menoj!' (prim. Mt

19,21; 16,24), so mi govorili: 'Seveda je potrebna revščina in askeza zaradi Gospoda, vendar zmerna.' Jaz pa sem premišljevala o tistih, ki se vojskujejo za minljive oblastnike tega sveta, kako se podajajo v nevarnost, ko stremijo po vedno večjih časteh. Če se torej oni zaradi svetne slave tako mučijo, koliko bolj si moram jaz prizadevati, da dosežem večjo čast v nebesih."

Dobro je znala latinsko in grško, prepisovala je rokopise in prebirala Sveto pismo.

"Ker nas je Sveto pismo poučilo o pristinim ljubeznim do sebe in med seboj, si moramo z vso vnemo prizadevati, da jo ohranjamo, ker vemo, da je brez ljubezni vsaka askeza in vsaka krepost prazna. Hudič namreč lahko posnema vsak nramni dosežek, za katerega si domišljamo, da ga lahko storimo, ljubezen in ponižnost pa ga resnično premagata. Tako vam povem: me se postimo, on popolnoma ničesar ne jé; bedimo, on sploh ne spi. Mrzimo torej prevzetnost, kajti zaradi nje je on odpadel iz nebes in po njej nas skuša potegniti navzdol k sebi. Bežimo pred prazno slavo tega veka, ki mine kakor cvetlica na polju (prim. Iz 40,6-7). Predvsem pa stanovitno ohranjajmo sveto in pravo vero, ki je osnova in temelj vsega našega življenja v Gospodu, ljubímo pa posvečenost duše in telesa, kajti brez nje ne bo nihče videl Gospoda" (prim. Heb 12,14).

Zelo pogosto je sestre tudi vabila k pokorščini po Božji volji: "Pokorščina je to, da storiš, česar nočeš, da zadostiš tistemu, kar ti je naloženo, in samo sebe prisiliš v skladu z izrekom: 'Nebeško kraljestvo si s silo utira pot in močni ga osvajajo' (Mt 11,12)."¹⁶

Ob branju takih izrekov se seveda postavljajo vprašanja: Kaj bi danes s temi izreki, z duhovno izkušnjo puščavnikov, mož in žena? Kaj je bilo tisto, kar jih je gnalo v tako skrajne oblike askeze? Kaj je 'napolnilo' puš-

čave? Kaj je nagnilo žene, da so se uprle svoji naravi, odrekle materinstvu? Ali je danes drugače?

Odgovarjamo najbrž vsak po svoje, vsak po svoje si želi doseči 'srečno zadnjo uro'. Življenje ni enostavna reč. Skrbi in vznemirja nas mnogo stvari, a le eno je potrebno, tako beremo v evangeliju.

Pa vendar se vznemirjamo in si naposled - spodbujeni morda tudi z evangelijskimi poročili o človeških slabostih samih apostolov - rečemo: Samo ljudje smo - tako moški kot ženske. Kljub temu pa globoko v sebi vemo, da je za nas kristjane resnično potrebno le eno: vztrajati v Božji ljubezni, v hoji za Kristusom, tudi za ceno odpovedi in žrtve. Vsem nam govori: "Če hoče kdo iti za menoj, naj se odpove sebi in vzame vsak dan svoj križ ter hodi za menoj" (Lk 9,23).

1. (37, 6).
2. "Samostansko življenje anticipira to eshatološko polnost. V svojem okviru se ta alternativna družba, ki predstavlja temeljno enakost spolov in ki jo izraža antropologija Kapadočanov, najlaže, čeprav ne ekskluzivno, uresničuje.
Ta patristična doba sovpadla z razvojem ženskega diakonata: služba žena, posvečena specifičnim potrebam družbe, toda teološko zasnovana/ utemeljena in presenetljivo popolna, z liturgičnimi, katehetskimi in človekoljubnimi vidiki, in podeljena z dejanskim posvečenjem. Tudi ob kanonizaciji novih svetnikov ni manjkalo žensk. Vendar pa se je ta odnos paradoksalno mešal z raznimi tabuji, ki so izhajali iz mizoginičnega branja Levitika in so kasneje postali tarča zahodnih feministk, predvsem z ozirom na latinsko tradicijo od Avgušтина do Tomaža in Bonaventure (tudi mnogo vzhodnih, zlasti sodobnejših pravoslavni mislecev se pridružuje tem očitkom)" (Elisabeth Bern-Segal, v: *The Blackwell Dictionary of Eastern Christianity*, Oxford-Malden, 2002, s. v. Women).
3. Prev. A. Sovre/K. Gantar, Celje, Mohorjeva družba, 1991, knj. 9, 9, str. 183.
4. Deli imamo tudi v slovenskem prevodu Gorazda Kocijančiča na osnovi neobjavljenega prevoda F. Jereta in Silva Novaka, Celje, Mohorjeva družba, 1996.

5. Z naslovom *Gerontik ali Apoftegme svetih starcev* (grško *Tò gerontikón etoi Apophthégmata hagíon gerónton*, slovenski prevod je izšel pri Mohorjevi družbi leta 2002. Apoftegma (apóphthegma) je 'izrek, beseda', vendar je izraz tu rabljen v širšem pomenu, dejansko ne gre le za besede, temveč tudi za dejanja puščavskih očetov in mater; izraz je pravzaprav postal oznaka za literarno zvrst. (V grščini je beseda srednjega spola, v slovenščini pa je zaradi končnice 'a' postala ženskega spola.) Med letoma 1990 in 1993 je Demétrios G. Tsámes izdal štiri knjige z naslovom *Meterikón* (Thessalonike, Adelphóteta "Hágia Makrína", 1990), v katerih so zapisane pripovedi in popisana življenja 'svetih mater puščave, asketinj in svetih žena ortodoksne Cerkve', tudi poznejših; v drugi knjigi je izšlo tudi nekaj izrekov, od katerih je približno polovica uvrščena tudi v abecedno zbirko.
6. Tj. Zgodovina/Pripoved, posvečena Lavzu.
7. Zgodovinar, verjetno iz Galatije, ok. 364-420/430, škof v Helenopolisu v Bitiniji v Mali Aziji, učenec Evagrija in prijatelj Krizostoma, zato je moral v izgnanstvo l. 406, vrnil se je v Malo Azijo ok. 413 in kasneje postal škof v kraju Aspouma v Galatiji. Delo je posvetil Lavzu (Laūsos), velikemu komorniku Teodozija II, po katerem se delo tudi najpogosteje imenuje *Historia Lausiaca* ali *Lausiakón*.
8. Ama (grško *ammās*, ali tudi različica *ammá*), ki za žene ustreza izrazu za puščavnika 'aba' (grško *abbās* iz aramejskega *abbā*), 'oče, očka'. Kot rečeno, so bile puščavnice v veliki manjšini, in verjetno res zaradi socialne podrejenosti moškemu, tako da celo - kot v primeru Theodore - naletimo na puščavnika, za katerega se je šele po smrti izkazalo, da je ženska, ker je le tako lahko bivala kot asketinja v samoti. Pa vendar so ženskam priznavali enako duhovno višino in svetost, čeprav je v takem primeru veljalo, da je 'po mišljenju moški', kot se je sama izrazila ama Sara. Ženske so se lahko dovolj enakovredno posvečale meniškemu življenju v samostanih - zlasti ustanoviteljica in voditeljica samostana je uživala veliko spoštovanje. Seveda pa ne gre posploševati, kajti mlado dekle je bilo lahko poslano v samostan, da ni bilo treba skrbeti za njeno preživljanje. To lahko vidimo celo v primeru sv. Antona, ki je po smrti staršev oddal sestro v samostan, čeprav je bil njegov namen brez dvoma najboljši - šlo mu je prav gotovo v prvi vrsti za sestrično odrešenje. Zgodilo pa se je seveda, kot se dogaja v vseh časih, da so se tudi ženske med sabo zaničevale in same kateri svojega spola povzročale zlo. Paladij npr. poroča (HL 34,1): V nekem samostanu je bilo tudi dekle, ki je hlinilo norost in obsedenost z demonom. In tako se je gnusila ostalim, da niti jedle niso z njo, in to si je sama izbrala. Zaprta v kuhinjo je bila služkinja za vsakovrstna dela in je bila, kot se reče, goba samostana, dejansko je izpolnjevala, kot je pisano: "Če kdo od nas misli, da je moder v tem veku, naj postane nor, da postane moder." Tu seveda ni ona tista, ki bi navedla Sveto pismo, ampak je njen način življenja navedel Paladija, da je prepoznal apostolove besed iz 1 Kor 3,18.
9. Ohranjeni navedki so v glavnem iz grškega prevoda Septuaginte (naši navedki ustrezajo *Slovenskemu standardnemu prevodu Svetega pisma iz izvirnih jezikov*, 2., pregledana izdaja, Ljubljana, Svetopisemska družba, 1997).
10. *Meterikon* 2, str. 208: Sara 4, uvrščen tudi v *Gerontik, Abecedna zbirka*, št. 4.
11. Umrla je pri štiriinosemdesetih letih po več letih hude bolezni in trpljenja. Njen sodobnik, imenovan Psevdo-Atanazij (po nekaterih virih pa naj bi šlo za asketa z imenom Polikarp), je napisal njen življenjepis (*Bíos Sygkletikēs* = *ŽS*, PG 28, 1487-1558), omenja pa jo tudi Nikefor Kalist iz štirinajstega stoletja (HE VIII, 40) v istem poglavju kot Antona Velikega in Pavla Preprostega. Njen spomin praznujemo 4. januarja.
12. *ŽS* 28.
13. *Meterikon* 2, str. 196; Guy, *Recherches*, str. 22-23.
14. Prevod iz *Meterika* po izdaji: Demétrios G. Tsámes, *Meterikón. Tomos B'*.
15. Besedilo v HL je tu nekoliko nejasno: zaradi uporabe samo osebnega zaimka bi lahko šlo tudi za Silvanijo, ki je spremljala Melanijo, vendar je to manj verjetno.
16. *Meterikon* 2, str. 198-204.